

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

אמור

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק יז

(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

בפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים וחמש לבריאה

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת ר' יחזקאל הלוי

בן הרה"ח ר' חיים בנימין הלוי ע"ה

בראד

נפטר ביום א' דחג הפסח, ט"ו ניסן ה'תשס"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

ולזכות

זוגתו מרת טייבעל תחי' בראד

לאורך ימים ושנים טובות עד ביאת

גואל צדק, ומתוך בריאות הנכונה

נדפס ע"י בני משפחתם שיחיו

כתובתנו באינטרנט: <http://www.torah4blind.org>

אמור

א. פירוש רש"י על „בכל מושבותיכם”

בפירושו על הפסוק¹, ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו... עד הביאכם את קרבן... בכל מושבותיכם” אומר רש"י: בכל מושבותיכם, נחלקו בו חכמי ישראל יש² שלמדו מכאן שהחדש נוהג בחוצה לארץ ויש אומרים³ לא בא אלא ללמד שלא נצטוו על החדש אלא לאחר ירושה וישיבה, משכבשו וחלקו⁴.

ולכאורה, משמעות המילים „בכל מושבותיכם” ברורה: בכל מקום שבו אתם מתיישבים⁵. ויתר על כן: מילים אלו כתובות במספר מצוות אחרות⁶, ואף לפני פסוקנו,

(1) פרשתנו כג, יד.

(2) תו"כ עה"פ. קידושין לו, א. ועוד.

(3) קידושין שם.

(4) הוספת רש"י „משכבשו וחלקו” [על לשון הגמרא (קידושין שם), „לאחר ירושה וישיבה”] – י"ל [נוסף על – שמפרש מהי „ישיבה”], שהוא לתרץ הלשון „בכל מושבותיכם” גם לפירוש זה (ראה הערה הבאה). והביאור: „לאחרי ירושה וישיבה” ע"ד הפסוק אפ"ל גם לאחר ירושה וישיבה דשבת אחד (ואולי י"ל דמספיקה ישיבה דעשרה מישאל – דבכ"ז ענינים צבור הוא. ואכ"מ), משא"כ „משכבשו וחלקו” היינו לאחר י"ד שנה דכיבוש וחילוק דכל א"י (כמשנ"ת בארוכה – לקו"ש ח"ט ע' 154 ואילך (בביאור פרש"י ר"פ תבוא עיי"ש)): ולכן נאמר „בכל מושבותיכם”, כלומר: לא ב„מושבותיכם” סתם, „לאחר ירושה וישיבה” (שאפ"ל גם בנוגע דשבת אחד*), כ"א „בכל מושבותיכם” דגל ישראל – „משכבשו וחלקו”.

(5) לקמן בפסוק יז פרש"י (מתו"כ עה"פ. מנחות פג, סע"ב), „מושבותיכם, ולא מחוצה לארץ” – אבל „יש לומר הטעם דבכל מושבותיכם הוא דמשמע אפילו ח"ל, אבל ממושבותיכם לא משמע רק א"י” (שור"ט הצ"צ יו"ד סרי"ח בתחילתו. וראה רמב"ן כאן פסוק טז בספרנו*).

(6) בא יב, כ (מצה). ויקהל לה, ג (לא תבערו אש גו' 17

(*) ואף שהענין חובת צבור – ראה לקמן הערה 17.

(*) וצנע"ק שלא הזכירו בצ"צ שם. וכן מ"ש בצ"צ שם „ואפשר גם ר"י בר"י במנחות כ' לא פליג רק על פי מושבותיכם דגבי חדש ולא על פי ממושבותיכם דגבי שתי הלחם” – וראו ברמב"ן שם.

וברובן אין רש"י מפרשן⁷. מדוע, אפוא, מפרש רש"י מילים אלו?

ביום השבת). ויקרא ג, יז (איסור אכילת חלב ודם). צו ו, כו (דם). פרשתנו כג, ג (שבת). שם, כא (איסור מלאכה בתגה"ש). שם, לא (איסור מלאכה ביוהכ"פ). מסעי לה, כט (רוצח ועיר מקלט).

וגם במקומות שמפרש „בכל מושבותיכם” (בא וצו שם*) – הרי אינו כדי לפרש ש”בכל מושבותיכם” פירושו שנוהג בכל מושבות גם בחו"ל [כי מאי קמ"ל? וכמו שלא פירש"י „בכל מושבותיכם” בשאר מקומות שבהערה הקודמת. וראה שוה"ג הב' להערה ז], כ”א לתרץ קושיא בהכתובים שם:

בפ' בא: קשה לרש"י „דאי קרא אתא שיאכל בכל מושבותיכם .. (ו)הו"ל לכתוב בכל מושבותיכם בקרא של פערב תאכלו מצות” (גו"א שם**), ולכן מפרש שהוא דין פרטי ונוסף, שצ"ל מצה כו ש”ראוי” ליאכל בכל מושבותיכם:

בפ' צו: א) לא כתב ש”בכל מושבותיכם” פירושו „בכל מושבות”, כ”א לתת טעם וביאור „לפי שהיא חובת הגוף כו”. ב) כוונת רש"י היא בעיקר לתרץ „למה הוצרך לומר” בכל מושבותיכם (כהמשך דברי רש"י***).

(*) זה שפירש בפ' מסעי הוא מפני שדבר חידוש הוא שסנהדרין (קמנה) נהגת גם בחו"ל (ובפרט שזהו רק „כל זמן שנהגת בא”י – רש"י שם).

בפ' ויקרא – ראה שוה"ג ה' להערה זו.

(**) ברא"ם ושפ"ח שם, שקושיות רש"י הוא דמכין שמצה היא חובת הגוף הרי פשיטא שנוהגת בכל מושבותיכם ולמה הוצרך לומר (וכקושיות הש"ס קידושין לו, ב. וראה רא"ס שם) – אבל מספיק על מה שהקשה עליו בגו"א שם, הרי זהו שבשאר מקומות שבהערה הקודמת (לבד דפ' צו (כפנים) ההערה ושוה"ג שלאח"כ) ופ' מסעי (כבשור"ג הקודם) לא פרש"י למה נאמר. אף שמצות חו"ל הן חובת הגוף (וכמו שהקשה בש"ס שם – על כמה מה"ל. והאריך גם ברמב"ן פרשתנו כג, טז).

מוכח, דלרש"י – ע"ד הפסוק מציון בכ"ז בתורה שבכל ציווי בפ"ע מפרט כל פרטי אף אלה שיש ללמדם מציוויים הדומים לו (ומהם – שגם סברא הם) – ראה פרש"י לעיל כ, ט בסופר: ופשוטו (דדמיו בו) כו' שהוא גרס כו' – ונענה זה כו"כ פנמיים בהציוויים שלאחרי (וביניהם כמה שלא נענו עה"פ) זה אחר זה באותה הפרשה, נאמר"כ בנדר"ד שבאים בהפסק דינים שאינם „בכל מושבותיכם”.

(***) ומפני שהוכפל „בכל מושבותיכם” באותו האיסור (דס), שהרי כבר נאמר לעיל בפ' ויקרא, וכדמוכח ג"כ מה

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל

הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).

שיחות הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת „האגודה למען הגאולה האמתית והשלימה”.

מעייני חיי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת „מכון לוי יצחק” בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי „ועד להפצת שיחות”.

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת „מכון לוי יצחק” בכפר חב"ד ב'.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות קהילות בשבת,

בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט ניגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

„אהלי תורה”, ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך „אהלי תורה”, ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את „קונטרס בית רבינו שבבבל”

ושיחת ש"פ שופטים ה'תנשא”

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ב. השאלה על התאמת הפירוש השני לפשט

אך צריך להבין: הפירוש הפשוט של „בכל מושבותיכם” הוא כפירוש הראשון, של „יש שלמדו” (גם „חוצה לארץ”), ומדוע מביא רש”י גם את הפירוש השני, שמשמעות „בכל מושבותיכם” היא „לאחר ירושה וישיבה”, שאין לו מקום לפי פשט הפסוקים?

הקושי מתחזק יותר: כבר נאמר פעמים רבות שכאשר רש”י מוסיף ומציין לפני פירוש הפסוק, שישנם שנים או יותר פירושים, הוא מתכוון להדגיש, שלפי הפשט, פירושים אלו הם „שקולים”. והוא מקדים פירוש אחד לאחר רק מפני שאי אפשר לכותבם בבת אחת.

וכך גם בענייננו: בהקדמתו, ונחלקו בו חכמי ישראל” מתכוון רש”י לומר, שהפירוש השני „ללמד שלא נצטוו על החדש אלא לאחר ירושה וישיבה”, איננו „רחוק” יותר מדרך הפשט מאשר הפירוש הראשון – גם „בחוצה לארץ”.

ולכאורה: אף אם נאמר, שרש”י צריך להביא את הפירוש השני, מפני שלפי הפירוש הראשון אין מובן מדוע נוהג איסור חדש, שהוא חובת קרקע, גם בחוץ לארץ, הרי אי אפשר לומר שפירוש זה „לאחר ירושה וישיבה” מתאים לדרך הפשט בדיוק כמו הפירוש הפשוט הנ”ל של „בכל מושבותיכם”, (שהוא פירוש מילים אלו בכל מקום¹¹)?

ג. הפירוש השני אינו סותר לכלל לגבי חובת קרקע

ההסבר לכך הוא:

באיסור „לסרס שום בהמה וחייה”, הכתוב

¹¹ וגם בפ’ בא שם שפרש”י „זה בא ללמד שתהא ראויה ליאכל בכל מושבותיכם” – הרי חייב מצה הוא בכל מושבותיכם כפשוטו, אלא שמצד הקושיא בהכתוב שם (כנ”ל הערה 7) נלמד עוד דין שהמצה צ”ל „ראוי ליאכל בכל מושבותיכם”.

באופן כללי מובנת התשובה לשאלה זו: על המילים „בכל מושבותיכם” הכתובות לפני כן, בפרשת צו⁸, באיסור אכילת דם, אומר רש”י: לפי שהיא חובת הגוף ואינה חובת קרקע נוהגת בכל המושבות. וכיון שאיסור חדש אינו חובת הגוף אלא חובת קרקע, ויותר מכך: בפשטות קשור איסור חדש לעומר שהוא „ראשית קצירכם” מ„קצירה”⁹ של „הארץ”, וצריך להיות לכאורה שלא ינהג „בכל מושבותיכם”.

לכן אומר רש”י, שלמרות זאת „יש שלמדו מכאן שהחדש נוהג בחוצה לארץ”: המשמעות של „בכל מושבותיכם” היא כפשוטה, והפסוק בא ללמדנו שאיסור חדש הוא יוצא מן הכלל¹⁰, שהוא נוהג „בכל מושבותיכם” וגם „בחוצה לארץ”, למרות שהוא חובת קרקע.

⁸ שם.

⁹ פרשתנו שם, יוד. וראה (ע”ד ההלכה) מנ”ח מצוה שב.

¹⁰ ועפ”ן תומתק הוספת רש”י „שלמדו מכאן שהחדש”, ולא כתב בקיצור (כבתר”כ) – „(א) שנוהג (בארץ) בחוצה לארץ”, דלכאורה הרי זהו פירוש הפשוט ד”בכל מושבותיכם” (כבפנים), ולא לימוד מכאן. ולחידודי י”ל עוד: מקום לפרש שקאי על תבואה שגדלה בא”י שהוציאה לחו”ל (כבירושלמי קידושין פ”א סה”ת. הובא במג”א או”ח סו”ס תפט) – ועפ”ן גם הירוחנו שאינו בסתירה להכלל דחובת קרקע נוהגת רק בארץ – ולכן מדייק רש”י ד”ש שלמדו מכאן שהחדש נוהג בחוצה לארץ, כלומר: למדים שהחדש (והתחדשות) הייתה בחו”ל ונוהג בחו”ל (משא”כ בהג”ל – שהתחדשות הייתה בא”י).

שענה”פ בפ’ ויקרא (שקדם לפ’ צו) לא פרש”י למה הוצרך לומר (אף שהוא חובת הגוף).

[ברא”ם וגר”א ויקרא שם, שכותנת רש”י שם במש”כ „יפה מפרש בת”כ כל הפסוק הזה” – היא לתרץ (גם) למה הוצרך לומר „לדורותיכם בכל מושבותיכם” (מכיון שהוא חובת הגוף) וכבש”ס קידושין שם.

– ועדיין צריך ביאור שביקרא ציין רק לת”כ ולא כתב „שהיא חובת הגוף כו.” ובפ’ צו ציין רק לקידושין וכותב „שהוא חובת כו’ למה הוצרך לומר.” ואכ”מ.

(*) לשון רש”י בפ’ הב’ „לא בא אלא ללמד” – ראה לקמן טוה”ג להערה 26.

בפרשתנו לפני כן¹², נאמר „ובארצכם לא תעשו“. ורש"י מפרש: „לכך נאמר בארצכם – לרבות כל אשר בארצכם, שאי אפשר לומר לא נצטוו על הסרוס אלא בארץ, שהרי סרוס חובת הגוף הוא וכל חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ“.

מכך רואים, שהכלל „כל חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ“ הוא חזק כל כך, שגם בפשוטו של מקרא, מוציאים את המילה „בארצכם“ מפירושה הפשוט, כדי שלא תהיה סתירה לכלל זה¹³.

(כאן אין זה מקרה, שבו מביא רש"י דרש ומיישב „דברי המקרא דבר דבור על אופניו“¹⁴ עקב קושי בפשט, כי רש"י אינו מציין שהפירוש „כל אשר בארצכם“ הוא דרש, ואף אינו מזכיר שהפירוש נלקח מדברי חז"ל¹⁵, אלא הוא אמר זאת כפשט: לפי דרך הפשט משתנה המשמעות של „בארצכם“, כדי שלא תהיה סתירה לכלל של „כל חובת הגוף...“).

מכך מובן שגם החלק השני של הכלל, ש„חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ“¹⁶, צריך להתאים בכל מקום, גם כאשר צריך בדרך הפשט לשנות לשם כך משמעות של מילה.

וכך גם בענייננו: רש"י אינו יכול להסתפק בפירוש שחדש „נוהג בחוצה לארץ“, שהוא ההיפך מן הכלל ש„חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ“. ולכן הוא מביא פירוש נוסף

(12) כב, כד.

(13) ולכאורה בנוגע לשילוח עבדים ביובל שהוא חובת הגוף (קידושין לה, ב) ונאמר (בהר כה, י) „וקראתם דרור בארץ לכל יושבי“ [ובקידושין שם, שמתעם זה צריך לימוד מיוחד שנוהג בחר"ל] – ומ"מ לא פירש רש"י כלום. וי"ל בפשטות שהרי זו מצוה שהומן (יובל) גרמא – (ושמיטה) ויובל אינו אלא בארץ.

(14) לשון רש"י בראשית ג, ח.

(15) חגיגה יד, סע"ב. שאלות דר"א פרשתנו סק"ה בסופו (חובא בתד"ה ת"ל שבת קי, ב). וראה תו"כ עה"פ.

(16) לשון הגמרא קידושין לו, א.

למילים „בכל מושבותיכם“ („לאחר ירושה וישיבה“), שהוא איננו סותר לכלל זה, גם אם הוא אינו מתאים כל כך למילים אלו (בדומה לפירושו על „בארצכם לא תעשו“).

ד. שני הפירושים „שקולים“

אבל גם פירוש זה איננו „חלק“¹⁷, ולפיכך מביא רש"י גם את הפירוש „מכאן שהחדש נוהג בחוצה לארץ“, כי המילים „בכל מושבותיכם“ כתובות במספר מצוות, ובכל מקום¹⁸ הכוונה היא שהחובה חלה גם בחוצה לארץ.

ויוצא, שפירוש המילים „בכל מושבותיכם“ כאן, שהוא „לאחר ירושה וישיבה“, הוא יוצא מן הכלל מכל שאר המקומות שבהם כתובות מילים אלו ולכן מביא רש"י גם את הפירוש הראשון.

בכך מובן כיצד שני הפירושים של רש"י „שקולים“ בדרך הפשט: בשניהם קיים אותו

(17) לפי זה קשה לכאורה: בפרש"י שלה (טו, יח) הביא הכלל ד„כל ביאות שבתורה .. אינה אלא לאחר ירושה וישיבה“ (כ, אידן תנא דבי ר"א – קידושין שם, ב), ומכיון שנאמר כאן (פסוק יוד) „כי תבוא אל הארץ“, הרי גם בלי „בכל מושבותיכם“ ידענו שנוהג „לאחר ירושה וישיבה“ (והו"ל לתרץ זה בפ' שלה, עכ"פ).

וי"ל: (א) עפ"מ ש"כ לעיל (הערה שני' בשו"ג להערה 7) דכו"כ פעמים חוזר בקרא פרטים שיש ללמד מציונים דומים. (ב) שבא להוסיף „משכבשו וחלקו“ שנלמד מ"בכל מושבותיכם", כנ"ל הערה 4. [ואף שהעומד הוא חובת צבור (ולכאורה פשוט שלאחר ירושה וישיבה בנדו"ז היינו לאחרי כיבוש וחילוק – ראה לקו"ש ח"ט שם הערה 15 לענין מצות מינוי מלך) – מ"מ ה"י קס"ד ששייך גם לאחר כיבוש דשבת אחד וחלוקה (וקצירה) דעשרה מישראל, כי מכיון שכבר יש להם „קצירה“, חל עליהם חוב להביא „ראשית קצירכם אל הכהן“]. (ג) מכיון ד"כי תבוא אל הארץ" נאמר כמה פסוקים לפניו, ולענין עומר – לכן חוזר ואומר „בכל מושבותיכם“ (לאחר ירושה וישיבה) עוה"פ אצל חדש (אף שגם בלי זה לא ה"י מקום לטעות. וק"ל).

(*) וראה פ"י קידושין שם, דלמ"ד זה „בכל מושבותיכם“ מרבה חז"ל (אף שנוהג רק לאחר ירושה וישיבה) וראה לקמן הערה 30 ובשו"ג ח"ב שם.

ההוראה מזה בפשטות – בנוגע לפעולות שבני צריכים לעשות בכדי למהר עוד יותר את הגאולה:

בנוסף לפעולות בחלקו בעולם, עד בכל העולם, לגלות איך שהקב"ה הוא אלופו של עולם – בהעולם ובכל דבר בעולם, ובפרט ע"י שמשמשים בכל עניני העולם „לשם שמים“¹ ול"דעהו"², כך שכל דבר בעולם מגלה „כבודו“ של הקב"ה –

צריכה להיות גם הוספה מיוחדת באולפנא ולימוד התורה, ובמיוחד – בפנימיות התורה כפי שנתגלתה בתורת החסידות. באופן של הבנה והשגה, בחכמה בינה ודעת,

וגם – להשפיע על אחרים סביבו, ע"י הפצת התורה והיהדות, והפצת המעיינות.

הוספה

בשורת הגאולה

בד.

די הוראה דערפון בפשטות – בנוגע צו די פעולות וואָס אידן דאַרפן טאָן צו נאָכמער ממחר זיין די גאולה:

אין צוגאָב צו די פעולות אין חלקו בעולם, ביז בכל העולם, צו מגלה זיין ווי דער אויבערשטער איז אלופו של עולם אין דער וועלט און אין יעדער זאך אין וועלט, ובפרט דורך דעם וואָס מ'נוצט אויס אַלע עניני העולם, "לשם שמים" און אויף "דעהו", אַזוי אַז יעדע זאך בעולם איז מגלה "כבודו" של הקב"ה –

דאַרף אויך זיין אַ הוספה מיוחדת אין אולפנא ולימוד התורה, ובמיוחד – אין פנימיות התורה כפי שנתגלתה בתורת החסידות, באופן של הבנה והשגה, בחכמה בינה ודעת,

און אויך – משפיע זיין אויף אַנדערע אַרום, דורך הפצת התורה והיהדות, והפצת המעינות.

(משיחות ש"פ אמור, כ' אייר תנש"א)

- (1) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.
- (2) משלי ג, ו. וראה רמב"ם וטושו"ע שם.

לקוטי

אמור

שיחות

בקרבנות ציבור המכפרים על היחיד²¹, צריך היחיד להתחרט על חטאו.

מכך מובן גם בעניננו: האיסור לאכול חדש, שהטעם הפשוט שלו הוא כדי ש"ראשית קצירכם" יהיה קרבן (עומר), צריך לעורר אצל היהודי הכרה והרגשה, שאת ה"ראשית" של כל עניניו הוא צריך להביא לה, ורק אחר כך "תאכלו".

אך כיון שהעומר מובא רק מ"קצירה" – הקציר של ארץ ישראל, מעורר רק את היהודים שבארץ ישראל²², במקומות²³ שמהם מובא העומר, מתעוררת השאלה: כיצד תתעורר הכרה זו, ש"ראשית קצירכם" שייך לה, אצל יהודי הנמצא בחוץ לארץ²⁴, שמהקציר שלו אין מביאים את קרבן העומר? בכך ישנן שתי שיטות אצל "חכמי ישראל":

שיטה אחת סוברת, שגם הם אסורים בחדש, וכיון שאסור להם לאכול חדש עד היום שבו

ה. איסור חדש צריך לעורר רגש מתאים

אך כיון ששני הפירושים "שקולים" לפי הפשט, יכול תלמיד ממולה לשאול: מהן סברותיהם של בעלי המחלוקת, אשר לפי אחד מהם מלמדות המילים, "בכל מושבותיכם" שחדש נוהג בחוץ לארץ. ולפי האחר – רק בארץ, "לאחר ירושה וישיבה"?

רש"י רומז להסבר על כך, באמצעות הביטוי "ונחלקו בו חכמי ישראל", שאינו כביטוי הרגיל, ונחלקו בו רבותינו". בכך הוא רומז¹⁸, שהמחלוקת אינה רק בלימוד פשט הפסוקים ("רבותינו"), אלא קשורה לשתי שיטות בהבנת והערכת תכונות ורגשות של יהודים – "חכמי ישראל", כדלהלן.

ההסבר לכך הוא: כל קרבן צריך לעורר בנפש האדם הרגשה המתאימה למשמעות הקרבן. לדוגמא: אצל קרבן חטאת ואשם – רגש של חרטה ותשובה¹⁹, בקרבן תודה – הודיה לה', וכדומה. ולכן נדרש בהקרבנות קרבן גם, כלשון רש"י²⁰, ש"יכין את לבו לשמים", בנוסף להקרבה הגשמית.

וזאת לא רק בקרבן יחיד. גם קרבן ציבור צריך לעורר אצל כל יחיד, שהוא חלק מן הציבור, את הרגש בהתאם לקרבן. לדוגמא:

- (18) ראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 208 ואילך.
- (19) ראה פרש"י בחטאת הנשיא – ויקרא ד, כב.
- (20) ויקרא א, יז. משנה סוף מנחות. וש"נ.

(21) לדוגמא (לעיל) – שני שעירי חטאת דיוהכ"פ (אחרי טו, ה).

(22) ע"ד ההלכה י"א דכיון שחדש בחול דאורייתא היא אקריב נמי מקריבין (מנחות פד, א. וראה מנ"ח מצוה שב) – אבל בפשוטו של מקרא, קרבן עומר הוא, (וקצרתם את קצירה (דהארץ) והבאתם את עומר ראשית קצירכם גו'".

(23) אף שמביאים בכל פעם רק ממקום אחד – הרי עד הרגע דהתחלת (ההכנה ל)הקציר כל השדות שבא"י אפשר שיביאו מהן העומר וגם – בפועל.

והרי מביאים אותו לביהמ"ק לכן הברכה שע"ז וכן זו שע"ז כל קרבנות ציבור – נמשכות בכל ישראל, גם הדרים בחו"ל ואפילו (ע"י פרי החג) לכל האומות שבעולם (סוכה נה, ב).

וי"ל שזהו ע"י נתינת מחצית שקל שזהו גם מחו"ל, ולא"ה (כדלעיל) – כיון שנכללים ב"בראשית" בשביל ישראל שנקראים ראשית. וראה ר"ה (טו, א): בד' פרקים העולם נידון כו' מפני מה אמרה תורה הביאו עומר כו'.

ולהעיר דביהמ"ק בא"י דוקא – ובכ"ז כל התפלות עולות דרכו – ראה תפלת שלמה (מ"א ח, מד. מה) – ועד שתכה"נ נצטוו לפנות לצדו (טושו"ע ושו"ע אדה"ו או"ח ר"ס צד).

(24) דפשיטא שאף שהברכה מזמנה נמשכת גם עליהם (כדלעיל הערה 22) – בכדי שתהי' פעולה והרגשה בנפשו צ"ל מעשה שלהם שיעורר.

ודוחק גדול לומר שתספיק ספח"ע שבדיבור, ועאכו"כ שאין די בהפרשת מחצית השקל.

מביאים את העומר בארץ ישראל, הם יזכרו, ותתעורר בהם הכרה זו, ש"ראשית" שייך לה, למרות שאין מביאים את העומר מקצרים.

השיטה השניה סוברת, שאדברה: הדרך לעורר בהם הרגשה זו איננה באמצעות איסור חדש, אלא, להיפך, עצם העובדה ששדותיהם של היהודים בחוץ לארץ אינם נכללים בחובת הבאת העומר, ובאיסור חדש, מעוררת בהם את ההכרה בשפל מצבם, שאינם ראויים להקרבת העומר ולאיסור חדש. וההכרה בשפל המצב תעורר בם את התשוקה, שצריכה להיות אצלם ביתר שאת ההרגשה שמעורר העומר אצל היהודים בארץ ישראל.

1. ההסבר לסדר שבפירוש רש"י

לפי האמור לעיל, אפשר להסביר, בפנימיות²⁵ הענינים, מדוע מקדים רש"י את הפירוש האומר ש"חדש" חל גם בחוץ לארץ לפני הפירוש ש"חדש" חל רק בארץ.

אמנם, שני הפירושים שקולים בדרך הפשט, ורש"י מקדים את האחד לאחר רק מפני שאי אפשר לכתוב את שניהם בבת אחת, אך בכל זאת, כל ענין שבתורה הוא מדויק, ומובן, שיש איזשהו טעם, לפחות בפנימיות הענינים²⁶, שבגללו מקדים רש"י את הפירוש האחד לפני האחר:

ההבדל בין שני האופנים שלעיל ובין דרכי השפעתם על היהודי, הוא:

(25) ראה הערה הבאה – ביאור גם בפשטות.
(26) ובגדר "י"ל גם בפשטות", שמקדים הפירוש: (א) שהוא כפירוש הפשוט בהתייבות, "בכל מושבותיכם" בכל מקום. (ב) מתאים עם פשטות הכוונה בהיתור ד"בכל מושבותיכם" שבא לרבות בהחוב (ולא למעט*) – שהוא רק "לאחר ירושה וישיבה". (ג) נמצא בתו"כ על אחר. אלא אלא ללמד כו".

הדרך הראשונה, האוסרת אכילת "חדש" מעוררת את האוכל, את הגוף והנפש הבהמית²⁷. כי האיסור על אכילת מאכל מסויים מורגש בעיקר על ידי הגוף.

הדרך השניה, השוללת מן האדם את הקרבת העומר ואת איסור חדש, מעוררת את התשוקה להתרוממות ולהשגת הרגש הקיים אצל בני ארץ ישראל, ומשפיעה בעיקר על הנפש האלקית²⁸, שדוקא אצלה מתעוררת התשוקה להתעלות – "רוח... האדם העולה היא למעלה"²⁹.

ולפי זה מובן הסדר בפירושי רש"י: הפירוש הראשון – התחלת העבודה, כאשר הגוף והנפש הבהמית הם במלוא תקפם, צריכה להיעשות על-ידי פעולות שישפיעו על הגוף והנפש הבהמית. ורק אחר כך אפשר להגיע לפירוש השני – להשפעה על הנפש האלקית.

2. ההבדל בין הפירושים – גם לגבי ארץ ישראל

ההבדל בין שני הפירושים איננו רק לגבי חוץ לארץ, אלא גם לגבי ארץ ישראל עצמה: האם איסור חדש בארץ ישראל חל רק, "לאחר ירושה וישיבה", כפירוש השני, או לפני ירושה וישיבה, כפירוש הראשון³⁰.

(27) להעיר ממחז"ל (חגיגה טז, א): שלשה כבהמה – אוכלין ושותין כבהמה כו'.
(28) ע"ד ב' עניני התבוננות שצ"ל קודם התפלה כדי לפעול מצב הנפש מתאים לתפלה – רוממות הא"ל ושפלות האדם (רמ"א אר"ח רסצ"ח) – ד, רוממות הא"ל פועלת על נפח"א העולה למעלה, והיא חלק ד, הא"ל דבזה עסקינן: "שפלות האדם" פועלת על נפש הבהמית היורדת למטה.
(29) לשון הכתוב קהלת ג, כא.
(30) ראה קידושין לו, סע"ב ואילך. תו"כ ר"פ בהר. ועוד. וע"פ משנ"ת בפנים דיש קדימה לפירוש הא' – יובן פרש"י ביהושע ה, יא* שמפרש רק אליב' דפירוש זה.

(*) וראה לקמן הערה 30.
(**) וימותק עפ"ז אריכות לשון רש"י, "ויש אומרים" לא בא אלא ללמד כו".

לפי ההסבר שלפני כן ניתן להבין, ששני

ואף שבפ' שלה (טו, יח) פרש"י דכל ביאות שבתורה שנאמר בהן כי (תבאו וכו') הכוונה ל, "לאחר ירושה וישיבה" וכאן (פסוק יוד) הרי נאמר, "כי תבואו גו"*** – י"ל:
(1) כמדובר כמ"פ – שבכ"ז מפרש רש"י אליבא דפ' אחד שהובא במק"א בפירושו (ראה לעיל הערה 17 שפרש"י דשלח הנ"ל אתי (גם) לפי' הב' שברש"י כאן).
(2) כיון שתייף לאחר, "כי תבואו" נאמר, "וקציתם" – ה"ז ע"ד פ' שלה שם שנאמר, "וה' באכלכם" שלכן, "בבואכם משנכנסו בה ואכלו מלחמה (תיכף) נתחייבו בחלה" [ועפ"ז תומתק הוספת (ויתור) רש"י שם (על לשון הספרי), ואכלו מלחמה"].

(3) שאני, "כי (תבואו)" הנאמר בעומר שאפילו, "אם" הנאמר בו פרש"י (ויקרא ב, יד) שכוונתו חובה.

תונת רש"י לשלול מדבר, ולא שבע שירעו כו'. (ב) לשלול מן, ולא חדש ג' פשטות הל' "עד בואם אל קצה" הוא רק תומ"י: ולפרש אחרת מוכרח להקדים כו"כ ענינים שנלמדים לאחר"י – בכתוב ובחז"ל. (ד) דרך רש"י לתרץ סתירה כשבאה, ולא – בכתוב הא' להודיע שלאח"י תהי סתירה ותיורצת ועוד.
(**) וראה פנ"י שהובא לעיל שוה"ג להערה 17.
בהתקנה קידושין שם כתב, ד"כי תבואו" קאי רק על עומר שנאמר ברישא דקרא, ולא על חדש שנאמר בסיפא דקרא (והעומר נורג רק לאחר ירושה וישיבה, וחדש נורג מיד בכניסתן לארץ דהארץ המזרחית) – אבל ע"ד הפשט, חדש ועומר תלויים זה בזה, כ"ל בתחילת השיחה.

ההבדלים קשורים זה בזה, כי גם ההבדל בעבודה הרוחנית שבין שתי הדרכים שלעיל, איננו רק לגבי יהודי חוץ לארץ, אלא גם לגבי יהודי ארץ ישראל:

השיטה הראשונה, המדגישה בעיקר את העבודה המעוררת את הגוף והנפש הבהמית של היהודי, סוברת, שגם בארץ ישראל לא באה ההכרה ש"ראשית קצירכם" שייך לה, מצד העומר (ההקדמה לה), אלא מצד איסור אכילת חדש המעורר את הגוף והנפש הבהמית.

ולכן חל איסור זה, לפי שיטה זו, מיד לאחר הכניסה לארץ ישראל, לפני ההתייבות הקבועה (ירושה וישיבה) בארץ הקודש, שזהו סדר של הנהגה קדושה, של קדושת הנפש האלקית, כי הדרך להגיע להכרה זו אפשרית גם בתחילת העבודה לפני, "ירושה וישיבה".

ואילו לפי השיטה השניה, שהדבר העיקרי המעורר את היהודי להכרה זו הוא הקרבת העומר, המשפיעה על הנפש האלקית, הרי פעולה זו אפשרית רק, "לאחר ירושה וישיבה".

(משיחת ש"פ אמור תשל"ז)

